

Dame i gospodo, drugarice i drugovi, gospodine Gradonačelnice i Predsjednice udruge ABA grada Kaštela, preživjeli borci NOR-a i Domovinskog rata, simpatizeri i aktivisti antifašističke Hrvatske, dragi prijatelji,

dozvolite mi, da Vama prisutnima i svim građanima Sedam Kaštela, u ime ZUABA SDŽ i osobno, čestitam veliki jubilej 70. obljetnicu oslobođenja od faši-nacističkog okupatora i njihovih slugu. Ruku na srce, nema većeg datuma u životu čovjeka, jednog ili više naroda, nego kada doživi, nakon više-godišnje krvave i pogubljene borbe s tuđinskom vlasti i vojskom, Dan konačnog oslobođenja i u najnovije vrijeme Dan samostalnosti, suverenosti i međunarodno priznanje države Hrvatske.

Prošlost, ma kakva bila, ne može biti priča za djecu, niti priča po vlastitom ukusu. S toga prošlost nije moguće mijenjati niti krivotvoriti. Kad bi to bilo moguće, povijest ne bi bila „učiteljica života“, nego „opaka tužiteljica“. Prošlost se ne smije zaboraviti, ako želimo živjeti u sretnijoj budućnosti. Fašizam je bio i ostao svaki onaj koji za cilj ima: jednu državu, jedan narod, jednog vođu.

Drugi svjetski rat koji je zahvatio 96% zemljine površine iza sebe je ostavio oko 55 miliona poginulih, od toga oko 35 miliona žrtava, a materijalnu pustoš nije bilo moguće kvantificirati.

Evo jedne zbiljske priče pod nazivom: „Smrt koja je pozivala na borbu“

Sekretar Općinskog komiteta SKOJ-a Donjih Kaštela, Grgo-Čavka Benić, proveo je svoje posljednje dane u zatvoru Riviera, svjestan da su mu dani odbrojani. U istom zatvoru bila je i Ruža Novak, skojevka čijeg su oca Ivana ubili talijanski fašisti krajem 1942. g. u vlastitom vinogradu na zemlji Kljukači. Mrtvog su ga prenijeli na prugu, namještali kao da je ruši i tako ga fotografirali.

Grgo i Ruža doživljavali su u zatvoru strašne tjelesne i duševne muke za svih petnaestak mučeničkih dana. Znali su sve punktove za sastajališta po kaštelanskom polju i Kozjaku, održavali su sastanke pored »bandera-zemunica«, znali za staze terenaca, za skloništa ilegalaca i partizana, za lozinke, znali su za cijeli ilegalni život, rad i svijet. Ali njihova šutnja bila je čvrsta kao čelik.

Ustaše su ih petog srpnja 1944. prebacili u Kaštel Sućurac. Tih su dana partizanski diverzanti minirali cestu na Brižinama i tako digli u zrak okupatorski automobil. Devetog srpnja Nijemci provode raciju u Kaštel Sućurcu, i kada su rodoljube Petra Keru i Josipa Ojdanića pustili iz zatvora, dok su se oni udaljavali, Nijemci su ih strijeljali s leđa.

U noći, između osmog i devetog srpnja, ustaše i Nijemci vode Grgu i Ružu prema Brižinama (kod današnje željezare). Na putu u smrt, opet između pušaka, bajuneta, automata i sluga fašističkog okupatora, Grgo je zapjevao pjesmu naših logoraša:

„Sred pušaka bajuneta straže oko nas...“.

Ustaše i Nijemci su se razdvojili u dvije grupe. Svaka je išla svom telegrafskom stupu. Jedni su vodili Grgu, drugi Ružu. Jedan je ustaša zavukao ruku i strgnuo dio rublja s Ruže da bi izvukao lastik i njime joj zavezao ruke na leđa. Kundaci su udarali po mladim tijelima, krvnici su bili sve razjareniji.

Dok su ustaše pripremali omču za Ružu, ona je skinula ručni sat i pružila ga jednom od njih, rekavši: – Evo, ovaj sat predajte mojoj sestri Mariji, za uspomenu.

– Evo i tebi odlikovanje, zaslužila si, drugarice – s puno sarkazma reče jedan od njih i prebaci preko prsiju Ruži uzicu na kojoj je visjela tabla s velikim slovima:

»OVAKO ZAVRŠAVA LJUBAV ZA KOMUNIZAM«.

Njihova odjeća na visećim njihajućim tijelima i kose lepršale su tri dana i tri noći na povjetarcu s brda i mora. Tako je glasilo ustaško naređenje.

Poslije teško dobivene dozvole u Kaštel Novom, krenulo se karima u Kaštel Sućurac, skinuta su tijela obješenih i krenuo je Fabijan Jurčev s još jednim seljaninom kaštelanskom cestom prema Kaštel Novom. Pratio ih je ustaša na bicikli.

Prolazeći tako, Kaštelani, omladina, žene, prekrivali su buketima svježeg cvijeća pokošenu mladost i može se reći da im je sprovod bio kroz sva Kaštela, od Brižina do groblja u Kaštel Novom. U Kaštel Lukšiću je, pored polaganja cvijeća, omladina i zapjevala partizansku pjesmu. To je bio sprovod koji je pozivao na borbu....

Poštovani,

Hrvatska je u današnjim granicama, u Drugom svjetskom ratu imala oko 200.000 žrtava fašizma, od toga oko 65 tisuća poginulih partizanskih boraca. Dalmacija je imala od 30-35.000 žrtava, od toga oko 19.000 palih partizanskih boraca. Sedam kaštela dalo je palih boraca NOR-a i žrtava fašističkog terora 504, od toga palih boraca 364. Samo Kaštel Sućurac je imao 87 palih boraca i 108 civilnih žrtava. Na ovom području, kao i na mnogim drugim širom Dalmacije i Hrvatske, samo jedna partija naziva KPH i KPJ, oglasili su se narodu da su spremne staviti se na čelo pružanja otpora i oružane borbe okupatorskoj vlasti i vojsci i njihovim slugama. Odgovor naroda nije trebalo dugo čekati, a posebno nakon potpisivanja ugovora, 18. svibnja 1941. između Musolinija i poglavnika NDH, Ante Pavelića, u kojem su decidirano navedena područja, najvećeg dijela Dalmacije, da pripadaju fašističkoj kraljevini Italije. U povijesti Hrvata to je bio prvi slučaj, da je hrvatski sin svoju zemlju Hrvatsku pripisao tuđincu. Do tada to su, uglavnom, činili tuđinci tuđinu. Kakav je bio NOP i NOB, najbolje je oslikao Winston Charchil u Parlamentu, kolovoza 1944., citiram

„Odlučili smo stati na stranu Tita

zbog njegove nepokolebljive i hrabre borbe protiv

njemačke armije. Partizani su sada gospodari

tamošnje situacije i predstavljaju smrtnu opasnost za Nijemce.

Oko ovih hrabrih snaga i u njihovim redovima

razvio se jedan jedinstveni pokret za slobodu cijelog naroda.

Komunistima pripada čast što su prvi

započeli borbu. Ti valjani Titovi sljedbenici

drže onoliko Nijemaca u Jugoslaviji koliko

ih drže kombinirane anglo-američke snage u Italiji“.

Poslije ovih riječi bilo bi iluzorno polemizirati s bilo kakvim nositeljima agitacije da se NOB i njeni partizanski borci proglašavaju komunističkim zločincima. Ipak, ni u ludilu mnoge generacije koje su dale svoje živote za slobodu Hrvatske ni njihovi sljedbenici, ne bi mogle zamisliti, da ćemo poslije 70 godina proživjeti, da smo prisiljeni braniti istinu o NOB-i, odnosno da će se primjenjivati najsurovije metode, da bi se ta borba proglasila „ne samo prošlošću“. Svjedoci smo, da ti nasrtaji nisu samo proizvod pojedinaca, nego, na našu opću žalost, pojedinih političkih stranaka i dijela klera, ujedinjeni u tzv. „ultra-desnicu“. Oni nam nude izjednačavanje fašizma i antifašizma dajući mu atribute „komunistički zločin“, baš onako kako je to rekao i napisao Hitler, u travnju 1944., poglavniku NDH.

Kada se mislilo da je fašističko zlo iza nas i da se nikada više nećemo boriti protiv njega, s početka 90-tih godina 20. stoljeća, umjesto bratstva i jedinstva, uslijedila je agresija na hrvatsku

zemlju od Miloševićevog režima, u obliku velikosrpskog hegemonizma, pa su sinovi i unuci hrvatskog naroda bili primorani pružiti otpor i voditi Domovinski rat, do konačnog oslobođenja, od tzv. srpskog fašizma.

Naša zadaća ostaje, da mobiliziramo sve istinske rodoljube Hrvatske, na očuvanju, njegovanju i promicanju istine o NOR-u i Domovinskom ratu. Samo tako ćemo moći mladima objasniti, da žrtve faši-nacizma, koje su pale za slobodu Hrvatske nisu bile uzaludne i na taj način ih privući i uključiti kroz našu organizaciju, jer jedino tako mogu postati akteri jedinog i jedinstvenog antifašizma Hrvatske temelja naše državnosti, Europske unije, koju nije moguće zamisliti bez antifašizma, temelja civilizacije i demokracije u svijetu.

Ovaj prigodni govor zaključujem riječima Vladimira Nazora, hrvatskog književnika i partizana, citiram:

„Kada nas okruni pobjeda, moći ćemo se s ponosom

osvrnuti na nekadašnja odricanja i muke.

Tada ćemo moći da kažemo: Nismo uzalud živjeli.

Nismo izdali čast svojih pradjedova. Pomogli smo uništavanju zla

i uzdizanju dobra – dostojni smo da živimo pod Božjim suncem u

novom bratskom savezu oslobođenih i preporođenih naroda“.

Živjela sloboda i demokracija!

Predsjednik:

Krešimir Sršen, prof.